

УДК 316.334.5:004.738.5(477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.41>

ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СТРАТЕГІЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ОНОВЛЕННЯ

Сергій Курганський

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
факультет соціально-політичних наук, кафедра політичних наук
вул. Пирогова, 9, 01601, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0000-0116-1277>*

У статті розглядається питання стратегічних орієнтирів післявоєнної відбудови України з урахуванням історичних прикладів відновлення ФРН та Японії. Розглянуто інституційну трансформацію як ключовий елемент ефективної відбудови, виділено важливість модернізації державного управління, зміцнення верховенства права, незалежності судової влади, а також підвищення підзвітності та прозорості інституцій. Значна увага приділена процесам децентралізації та розширення місцевого самоврядування, які розглядаються як засіб підвищення ефективності реалізації проєктів відновлення та формування культури громадянської участі. Розглянуто роль громадянського суспільства як чинника демократичного оновлення держави в поствоєнний період. Аналізуються механізми залучення громадян до планування, реалізації та контролю за відбудовчими ініціативами, зокрема за допомогою цифрових інструментів прозорості, публічних консультацій, краудсорсингу та громадського моніторингу. Визначено, що активна участь громадян та громадських організацій у процесі післявоєнної трансформації сприяє відновленню довіри до держави, ефективному використанню ресурсів і зміцненню політичної стабільності. У статті обґрунтовано, що післявоєнна стратегія України повинна поєднувати системні інституційні реформи з підтримкою громадських ініціатив, національного примирення, соціальної та євроатлантичної інтеграції. Такий підхід дозволить забезпечити не тільки фізичну реконструкцію, а й глибоку демократичну модернізацію, формуючи передумови для сталого розвитку, інклюзивного урядування та зміцнення національної єдності в умовах гібридних викликів. Крім цього, громадські організації відіграють унікальну роль у локальній ідентифікації потреб. На відміну від централізованих структур, що часто мислять загальнодержавними категоріями, ініціативи знизу краще розуміють специфіку окремих територій. Їхнє залучення до процесу планування дозволяє робити реконструкцію більш адаптивною до реальних умов, потреб і очікувань громад. Такий підхід сприяє формуванню нової культури публічного адміністрування на основі участі.

Ключові слова: післявоєнне відновлення, громадянське суспільство, інституційна трансформація, децентралізація, цифрова участь, демократизація, Україна.

Вступ. Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України у 2022 році, стала не лише трагічним викликом для влади, а й каталізатором глибоких змін у структурі влади, механізмах управління та суспільних відносинах. Війна актуалізувала потребу в переосмисленні традиційної моделі державного управління та у виробленні нових підходів до суспільної консолідації. У центрі цих змін опинилося громадянське суспільство, яке перестало обмежуватися класичними формами участі, а почало активно впливати на формування політики, здійснення нагляду та забезпечення стійкості держави в критичні моменти.

Післявоєнна відбудова потребує не тільки фінансових ресурсів і матеріальних інвестицій, але й реального перезавантаження інституцій. Успішне відновлення залежить від

здатності держави будувати прозору, інклюзивну та ефективну систему управління у співпраці з громадянами. Саме тому дослідження ролі громадських ініціатив у процесі трансформації післявоєнної України є важливим для розуміння майбутніх моделей розвитку. Це дослідження охоплює не тільки питання технічного характеру, а й глибокі зміни політичної культури, суспільної довіри та соціального капіталу.

У цьому контексті особливого значення набуває стратегічне планування, де громадянське суспільство виконує роль не тільки суб'єкта контролю, а й партнера держави у розробці політики, зокрема в контексті нових механізмів взаємодії – від цифрових платформ співучасті до локальних ініціатив з відновлення інфраструктури, від правозахисної діяльності до неформальної освіти. Стаття спрямована на аналіз того, як подібні ініціативи змінюють підходи до державного управління, формують нові інституційні практики та створюють підґрунтя для демократичного оновлення України в повоєнний період.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика трансформації громадянського суспільства в умовах війни та післявоєнної відбудови набуває дедалі більшої наукової уваги, особливо в контексті українського досвіду супротиву та мобілізації. Аналітичні огляди Національного інституту стратегічних досліджень [3] та публікації науковців, зокрема М. Волківського [1, с. 12–20], І. Ласки та К. Шаповалової [2, с. 152–155], наголошують на зростанні громадської активності, посиленню волонтерських і благодійних ініціатив, а також інтеграції громади в процеси реконструкції. Увага приділяється і міжнародному досвіду, який адаптується до українських реалій з урахуванням викликів воєнного часу. Водночас результати соціологічних досліджень, зокрема Transparency International Ukraine [4], свідчать про високий суспільний запит на прозорість, підзвітність та ефективне правове регулювання відбудовчих процесів. Попри зростаючу кількість публікацій, питання ролі громадянського суспільства в трансформаційній моделі національного розвитку після війни потребує подальшого комплексного аналізу.

Метою статті є аналіз ролі та функцій громадянського суспільства в процесі післявоєнної відбудови України, виявлення механізмів демократичного оновлення через громадські ініціативи та інституційні трансформації, а також осмислення значення цифрових інструментів участі в умовах відновлення, децентралізації та гібридної війни.

Методологічну основу дослідження складають інституційний підхід, структурно-функціональний аналіз та порівняльно-історичний метод. Застосовується кейс-аналіз досвіду післявоєнного відновлення Німеччини, Японії та майбутнього України, контент-аналіз національних стратегій, нормативних документів, цифрових платформ та звітів громадських організацій. Використання інтердисциплінарного підходу дозволяє поєднати політичну теорію, аналіз цифрової демократії та практику врядування в кризових умовах.

Результати та дискусії. Післявоєнна відбудова України є багатовимірним процесом, який охоплює не лише фізичну реконструкцію інфраструктури, а й глибоку трансформацію суспільно-політичних відносин. У центрі цього процесу – формування нових інституційних практик, відновлення довіри до державних органів, розширення участі громадян у прийнятих рішеннях. Тобто, відбудова – це не лише відновлення матеріального, а й можливість перезаснування політичної системи на засадах прозорості, підзвітності та демократії.

Питання ролі громадських ініціатив у процесах політичної трансформації та відбудови держави після збройних конфліктів є складовою ширшого дослідницького поля, яке охоплює проблематику громадянського суспільства, політичної участі, інституціоналізації демократичних практик та постконфліктного розвитку. У цьому контексті теоретичне осмислення поняття «громадська ініціатива» є важливою передумовою для її адекватного аналізу як чинника відбудови та демократизації.

Традиційно ключова роль у післявоєнному відновленні відводиться державі, яка відповідає за стратегічне планування, координацію дій, управління ресурсами та співпрацю з міжнародними партнерами. Однак в умовах сучасної війни, коли значна частина допомоги надходить завдяки самоорганізованим волонтерським рухам і громадським ініціативам, стирається межа між державною та громадською відповідальністю. Саме ці ініціативи стали не лише практичним інструментом підтримки населення, а й платформою для реалізації політичної участі громадян на новому рівні.

Сутність післявоєнної відбудови в сучасному українському контексті виходить за межі технократичного підходу та включає оновлення політичної культури, легітимізацію нових форм співпраці між державою і суспільством, посилення ролі громади у виробленні політик. Питання політичної стабільності, реформування правової системи, підтримки прав людини, збереження культурної спадщини та екологічної безпеки стають не лише викликами для держави, а й полем для громадянської активності. Таким чином, відбудова відкриває простір для політичної мобілізації, зміцнення демократичних інститутів та реальної модернізації країни.

Міжнародний досвід відбудови після воєнних конфліктів демонструє, що ефективне відновлення можливе лише за умов поєднання зовнішньої підтримки, внутрішньої стабільності, демократичних перетворень та залучення громадянського суспільства до трансформаційних процесів.

Україна, готуючись до етапу післявоєнної відбудови, має змогу використати найкращі практики з історичного досвіду Німеччини та Японії, адаптувавши їх до національного контексту.

Зокрема, досвід Німеччини засвідчує значення поєднання політики децентралізації з ефективною міжрегіональною координацією, а Японія показала, як за умов глибокої соціальної кризи можливо переосмислити суспільний договір, інтегруючи традиційні цінності в нову інституційну рамку. Обидві країни також зосереджували увагу на формуванні культури правової держави та підзвітності, що стало основою їх демократичного оновлення. Для України ці аспекти є не менш актуальними, оскільки в умовах повоєнного відновлення важливо не лише відбудувати інфраструктуру, але й закласти фундамент сталої демократії, орієнтованої на участь громади та прозорість рішень.

Порівняння ефективного післявоєнного відновлення представлено в табл. 1, що дозволяє систематизувати ключові підходи, інструменти та результати, досягнуті Німеччиною, Японією та потенційно релевантні для української моделі трансформації.

Стратегія відновлення повинна включати кілька ключових напрямків:

– *Системна інституційна реформа*. Післявоєнна трансформація передбачає модернізацію державного управління, зміцнення демократичних інститутів та впровадження принципів підзвітності й прозорості. Як і у випадку ФРН, акцент має бути зроблений на верховенстві права, незалежності судової влади та ефективності адміністративної системи [8].

– *Децентралізація та розширення місцевого самоврядування*. Одним із критичних уроків для України є посилення ролі територіальних громад. Передача повноважень і ресурсів на місця дозволить реалізувати реконструкційні проекти відповідно до локальних потреб, підвищити довіру до влади та сформувати нову управлінську культуру участі [6, с. 2–6].

– *Національне примирення та соціальна інтеграція*. Для забезпечення політичної стабільності після завершення бойових дій необхідно створити інклюзивну модель політики ідентичності, яка забезпечує потреби різних соціальних груп, внутрішньо переміщен-

Таблиця 1

Порівняння ефективного післявоєнного відновлення: Україна, Німеччина, Японія

Критерій	Україна (майбутнє/рекомендо- ване)	Німеччина (після 1945)	Японія (після 1945)
Політична модель	Демократія, децентралізація, розвиток громадянського суспільства	Парламентська демократія, нав'язана союзниками	Конституційна монархія з сильною демократичною парламентською системою
Роль міжнародної підтримки	Ключова: ЄС, НАТО, Світовий банк, МВФ, ООН; надання ресурсів і стандартів	План Маршалла, окупація союзників, фінансова допомога США	Окупація США, фінансова допомога, конституційні зміни під наглядом окупаційної влади
Роль громадянського суспільства	Висока: участь у плануванні, моніторингу, прийнятті рішень	Обмежена в перші роки, зростала поступово	Помірна спочатку, активізувалася зі зростанням демократичних інститутів
Антикорупційні механізми	Можливість інституційного оновлення, прозорість, контроль з боку громадськості	Реформування інституцій під контролем союзників	Проведення люстрацій та судових реформ під тиском США
Інтеграція в міжнародні структури	ЄС, НАТО, СОТ, програми технічної допомоги	Західна інтеграція, членство в НАТО, ЄС	Поступова інтеграція в ООН, ГАТТ, згодом – ключовий гравець в Азії
Політична участь населення	Орієнтація на широку участь: вибори, консультації, громадське слухання	Вибори під контролем окупаційних адміністрацій	Відновлення виборчої системи за моделлю західної демократії
Конституційна реформа	Поглиблення децентралізації, забезпечення прозорості й підзвітності	Створення нової конституції (у ФРН – Основний закон 1949 року)	Прийняття нової Конституції (1947), яка обмежувала владу імператора
Фокус на розвиток території	Підтримка громад, реконструкція інфраструктури, децентралізація	Відбудова інфраструктури з урахуванням регіональних відмінностей	Відбудова з фокусом на міські центри та індустріалізацію
Переосмислення національної ідентичності	Розбудова ідентичності на основі демократії, протидії агресії, європейських цінностей	Відмова від мілітаризму, акцент на європейські цінності	Пацифізм, технологічний прогрес, культурна модернізація
Роль держави у відбудові	Координація процесів, стимулювання участі громадськості та приватного сектору	Центральна роль у відновленні, контроль за розподілом ресурсів	Держава координувала економічну трансформацію та реформи на підтримку США

них осіб, ветеранів. Формування загальнонаціонального наративу відновлення стане основою для подолання поляризації [5].

– *Відкрита зовнішньополітична стратегія.* Як свого часу Німеччина інтегрувалася в ЄС, а Японія – у західний безпековий простір, Україна має зміцнити стратегічне партнерство з ЄС, НАТО та міжнародними фінансовими інституціями. Участь у багатосторонніх форматах відновлення, таких як Lugano Framework чи Берлінський процес, дає змогу мобілізувати підтримку, залучати інвестиції та інтегруватися в глобальні економічні ланцюги [9, с. 14–21].

– *Прозорість та участь громадянського суспільства.* Післявоєнна відбудова не може бути успішною без залучення громадян. Важливо забезпечити участь населення у плануванні, моніторингу та контролі за реалізацією проєктів. Громадський нагляд, цифрові інструменти прозорості, публічні консультації й освітні програми є основою демократичного оновлення держави [7].

Ефективне післявоєнне відновлення України потребує об'єднання політичної волі, інституційної сприяєливості, міжнародної підтримки та мобілізації потенціалу громадянського суспільства. Створення інклюзивної, демократичної та ефективної моделі відновлення стане запорукою довгострокової стабільності та розвитку. Приклади Німеччини та Японії надають цінні уроки для України в контексті післявоєнного відновлення.

Війна завдала серйозних ударів не лише по інфраструктурі, а й по суспільній довірі, особливо в регіонах, що зазнали окупації або тривалих бойових дій. Побудова довіри є не менш важливою, ніж фізичне відновлення країни, і має спиратися на кілька взаємопов'язаних чинників:

– *Прозорість і підзвітність влади.* Реалізація механізмів громадського контролю, антикорупційні реформи та відкритість даних дозволяють забезпечити прозорість процесів реконструкції та розподілу ресурсів, що є основою для формування довіри.

– *Комунікація та зворотний зв'язок.* Успішне відновлення неможливе без ефективної комунікації влади з громадянами. Інформування населення про кроки держави, механізми участі та звітність – це ключ до формування відчуття спільної мети.

– *Залучення громадян до ухвалення рішень.* Механізми партисипації (громадські обговорення, бюджети участі, місцеві ініціативи) сприяють зміцненню соціального капіталу та демонструють, що думка громадян має вагу у відбудові.

– *Справедливість і рівність у доступі до допомоги.* Підхід, за якого всі громадяни рівня мають шанси на підтримку, незалежно від регіону чи соціального статусу, є критичним для уникнення фрустрації та відчуження.

– *Символічна реінтеграція.* Довіра зміцнюється через публічне визнання втрат, пошанування героїв, підтримку ветеранів та постраждалих, а також через чесне осмислення минулого – як у випадку з «Політикою пам'яті» у післявоєнній Німеччині.

Довіра до держави не може бути повернута тільки гаслами – вона вибудовується через дії, системність, чесність і спільну відповідальність у процесі відновлення.

Післявоєнний період ефективного управління державними ресурсами стане ключовим фактором стабілізації, відбудови та модернізації України. За умов обмеження фінансів, людських ресурсів та інфраструктурних потужностей максимізація ефекту від кожної гривні бюджетних витрат є критично важливою. У цьому контексті пріоритетними мають стати такі напрямки державної політики:

– *Пріоритизація витрат.* Розподіл коштів повинен обґрунтовуватися на об'єктивних критеріях нагальності, стратегічної значущості та соціального ефекту. Це забезпечує створення прозорих механізмів бюджетного планування з широкими громадськими та експертними обговореннями.

– *Цифровізація публічних фінансів.* Впровадження електронного урядування, цифрової системи моніторингу витрат і прозорих тендерних процедур (зокрема через ProZorro) дозволить скоротити зловживання, підвищити підзвітність та посилити контроль.

– *Запобігання корупції.* Надання пріоритету антикорупційним інструментам у всіх сферах публічного управління є обов'язковою умовою ефективного використання ресурсів. Це охоплює незалежний аудит, громадський моніторинг, захист викривачів та притягнення до відповідальності за зловживання.

– *Координація з міжнародною допомогою.* Ресурси, які надають міжнародні партнери, мають інтеграцію в загальну стратегію розвитку, а не використовуються хаотично або паралельно з державними програмами. Важливим є узгодження пріоритетів та забезпечення прозорості звітності перед донорами.

– *Інвестиції в людський капітал.* Ефективне використання ресурсів означає не тільки будівництво об'єктів, а й інвестування в якісну освіту, перекваліфікацію, медичну систему та соціальну інфраструктуру, що формують основу сталого розвитку.

Як результат, ефективне використання державних ресурсів є не технічними питаннями, а політичним пріоритетом, що визначає спроможність держави реалізовувати обіцянки, відновлювати довіру та забезпечувати рух країни до демократичного та економічного зміцнення.

Відновлення довіри до держави в контексті післявоєнного розвитку є багатограним процесом, що включає інституційні, технологічні та комунікаційні зусилля. Без цього компонента навіть найкращі плани відбудови ризикують втратити підтримку суспільства та ефективність реалізації. Україна має можливість скористатися цим викликом як шансом на створення якісно нової моделі взаємодії між державою та громадянами – відкритої, відповідальної та орієнтованої на результат.

Ключовими напрямками громадської участі виступають:

– *Інформування громадськості* – систематичне, прозоре та доступне розповсюдження інформації про хід реалізації відбудовчих проєктів, зокрема щодо бюджетного фінансування, джерел міжнародної допомоги та механізмів залучення громадян. Ефективне інформування сприяє формуванню обізнаного суспільства та протидії корупційним ризикам.

– *Залучення громадських організацій* – активізація ролі громадських інституцій як посередників між владою та населенням у процесах оцінки потреб, моніторингу відбудови, реагування на порушення та формування стратегічних рекомендацій.

– *Посилення ролі місцевого самоврядування* – делегування повноважень та ресурсів органам місцевого самоврядування з метою ефективного планування й реалізації проєктів на локальному рівні. Децентралізований підхід дає можливість точніше вирішити особливості та потреби громади.

– *Публічні консультації* – організація широких обговорень із мешканцями щодо реконструкції об'єктів інфраструктури, промислових зон, аграрного сектору та соціальної сфери. Такий механізм дозволяє формувати соціально узгоджені рішення та підвищує довіру до виконавчих органів.

– *Залучення бізнесу* – розвиток державно-приватного партнерства, корпоративної соціальної відповідальності та спільних проєктів з фінансування та реалізації реконструкційних ініціатив. Підприємницький сектор може відігравати важливу роль як джерело інновацій та інвестицій.

– *Освіта та підготовка кадрів* – формування нової генерації фахівців, спроможних реалізовувати масштабні програми відбудови. Це потребує підтримки освітніх програм, професійної перекваліфікації та міжнародного обміну досвідом.

– *Соціальний контроль* – створення інституційних механізмів громадського моніторингу, таких, як наглядові ради, публічні аудити та цифрові платформи прозорості. Такий контроль не лише виявляє зловживання, а й підсилює громадянську відповідальність і солідарність.

Залучення громадськості до процесів післявоєнного відновлення формує передумови для стійкої демократизації, підвищення ефективності управління та зміцнення національної єдності в умовах трансформаційного періоду.

Висновок. Під час дослідження встановлено, що післявоєнна відбудова України є не лише інженерно-економічним процесом, а насамперед глибоким інституційним та соціальним зрушенням, яке вимагає комплексного підходу. Зіставлення міжнародного досвіду (зокрема Німеччини та Японії) із сучасними українськими реаліями дозволяє окреслити ключові умови успішної реконструкції: ефективне управління ресурсами, інтеграція громадської участі, дотримання прав людини та політична інклюзивність. Порівняльний аналіз продемонстрував, що лише за умов балансу між технократичним управлінням та ціннісною політикою можливо досягти стійкого й справедливого відновлення.

Окрема увага приділялася важливості прозорості, антикорупційним механізмам, цифровізації публічних послуг та активній комунікації влади з громадянами. Визначено, що без відновлення довіри в суспільстві – особливо на деокупованих або зруйнованих регіонах – будь-які технічні заходи з відновлення можуть бути знецінені. Крім того, захист вразливих категорій населення, правове забезпечення гуманітарної справедливості та зміцнення незалежних інституцій виступають не другорядними, а фундаментальними умовами ефективного управління.

Для подальшої стабілізації та демократичного розвитку України важливо поєднувати стратегії матеріального відновлення з політикою символічної реінтеграції, пам'яті та взаємоповаги. Надалі дослідження мають бути спрямовані на глибше вивчення механізмів партисипації в посткризовий період, практик справедливого врядування та потенціалу громадянського суспільства як рушія змін. Такий підхід дозволить Україні не просто відбудуватися, а якісно перезаснувати свою соціальну і політичну систему.

Список використаної літератури

1. Волківський М. А. Громадянське суспільство в Україні: особливості формування і роль у становленні держави. Політичне життя, (Лютий 2024), 2024, 12–20. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.4.2>
2. Ласка І., & Шаповалова К. Післявоєнна відбудова України. Моделі відновлення після руйнації: світові кейси для України. Матеріали конференцій МЦНД, (08.11.2024; Полтава, Україна), 152–155. <https://doi.org/10.62731/mcnd-08.11.2024.003>
3. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 pp.). (n.d.). Аналітична доповідь. https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/stan-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-v-ukrayini-2022-2023-rr?utm_source
4. Yak vidbudovuvaty Ukrainu – sotsiologichne opytuvannya hromadian ta predstavnykiv biznesu. (n.d.). Transparency International Ukraine. https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu/?utm_source
5. Baylis E. Post-conflict reconciliation in Ukraine. n.d. <https://geopolitique.eu/en/articles/post-conflict-reconciliation-in-ukraine/>
6. Krawchenko T. Ukraine's decentralisation reforms and the path to reconstruction, recovery and European integration. *LSE Public Policy Review*, 2023, 3(1), 2–6. <https://doi.org/10.31389/lseppr.87>
7. Landi E. The role of civil society in Ukrainian reconstruction. *Center for Strategic and International Studies (CSIS)*, n.d. <https://www.csis.org/blogs/development-dispatch/role-civil-society-ukrainian-reconstruction>
8. Mitigating corruption in the post-war reconstruction of Ukraine. *U4 Anti-Corruption Resource Centre*, n.d. <https://www.u4.no/publications/mitigating-corruption-in-the-post-war-reconstruction-of-ukraine>

9. Timtchenko I., & Sendak C. Between now and NATO: A security strategy for Ukraine (pp. 14–21). *Center for European Policy Analysis*, n.d. <https://cepa.org/wp-content/uploads/2015/01/Between-Now-and-NATO.pdf>
10. *Ukraine Plan*. March 2024, pp. 6–14. <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukraine-facility-plan.pdf>
11. United Nations (UN) Resident Coordinator Office. *Annual Recovery Results Report 2023*, 2024, pp. 12–15. https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-04/UNUkraine_20240415_AnnualRecoveryResultsReport_2023.pdf
12. Wilkins K. Reconstructing Ukraine: Context-tailored approaches to corruption. *Global Initiative Against Transnational Organized Crime*, October 2023, pp. 3–6. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/10/Katherine-Wilkins-Reconstructing-Ukraine-context-tailored-approaches-to-corruption-GI-TOC-October-2023.pdf>

POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: INSTITUTIONAL TRANSFORMATIONS, THE ROLE OF CIVIL SOCIETY AND THE STRATEGY OF DEMOCRATIC RENEWAL

Sergiy Kurgansky

*Drahomanov Ukrainian State University,
Faculty of Social and Political Sciences, Department of Political Science
Pirogova str., 9, 01601, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0000-0116-1277>*

The article examines the strategic directions of Ukraine's post-war reconstruction, taking into account historical examples of recovery in West Germany and Japan. Institutional transformation is considered a key element of effective recovery, highlighting the importance of modernizing public administration, strengthening the rule of law, ensuring judicial independence, and enhancing institutional accountability and transparency. Particular attention is paid to decentralization processes and the expansion of local self-government, which are viewed as means to increase the efficiency of recovery project implementation and to foster a culture of civic participation. The role of civil society as a driving force for democratic renewal in the post-war period is thoroughly analyzed. The article explores mechanisms for citizen engagement in the planning, implementation, and oversight of reconstruction initiatives, particularly through digital transparency tools, public consultations, crowdsourcing, and civic monitoring. It is argued that active participation of citizens and civil society organizations in post-war transformation promotes the restoration of trust in the state, efficient resource use, and political stability. The article substantiates that Ukraine's post-war strategy should combine systemic institutional reforms with support for civic initiatives, national reconciliation, social integration, and Euro-Atlantic integration. This approach will enable not only physical reconstruction but also deep democratic modernization, laying the groundwork for sustainable development, inclusive governance, and strengthened national unity in the face of hybrid challenges. In addition, civil society organizations play a unique role in local identification of needs. Unlike centralized structures that often think in terms of national categories, grassroots initiatives better understand the specifics of individual territories. Their involvement in the planning process allows for reconstruction to be more adaptive to the real conditions, needs and expectations of communities. This approach contributes to the formation of a new culture of participatory public administration.

Key words: post-war recovery, civil society, institutional transformation, decentralization, digital participation, democratization, Ukraine.